

Vilka faktorer påverkar skolungdomars intentioner till studier?

En applikation av Theory of planned behavior

Examensarbete inom ämnet socialpsykologi
Nivå C, 30 poäng
Vt 2009

Ömer Karpuz
Åsa Fogelström Karpuz
Cecilia Trygg

Handledare: Ali Kazemi
Examinator: Kjell Törnblom

Abstract

Föreliggande undersökning är en kvantitativ attitydstudie vilken bygger på Izeć Ajzens *Theory of planned behavior*. Teorins utgångspunkt är att individens beteende föregås av en intention att utföra beteendet. Intentionen grundar sig i tre faktorer: individens attityd gentemot beteendet, subjektiva normer och individens upplevda beteendekontroll. Studien syfte är att i första hand studera ungdomars attityder gentemot läxläsning och delaktighet på lektioner. Syftet är även att kartlägga vilka faktorer som i störst grad påverkar intentionen att studera och hur intentionen skiljer sig mellan könen. 307 respondenter besvarade en enkät bestående av 28 frågor. Resultaten visar att den upplevda beteendekontrollen är den starkaste prediktorn till intentionen till att studera. Resultatet motsäger hypotesen om att subjektiva normer skulle vara den starkaste prediktorn till intentionen att studera. Resultaten visade vidare att flickor har en större intention till att studera än pojkar vilket är förenligt med ställd hypotes. Resultaten skulle kunna användas för arbete med att stärka ungdomars studiebetende och studiemotivation.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1. Attityder.....	3
1.2. Theory of reasoned action	4
1.3. Theory of planned behavior	5
1.4. Syfte.....	7
2. Metod.....	7
2.1. Urval.....	7
2.2. Genomförande	8
2.3. Bortfall.....	8
2.4. Design.....	8
2.5. Operationalisering av begrepp.....	9
2.6. Databearbetning.....	10
3. Resultat.....	11
4. Diskussion	14
Referenser	

1. Inledning

Kraven om att prestera mer och bättre tycks öka successivt i dagens samhälle vilket verkar avspeglar sig i skolan. Högre krav med sämre och mindre resurser ska generera kompetenta och välutbildade elever med god kunskap i samtliga ämnen, när de går ur grundskolan. Statistik från skolverket (2008) visar att gapet mellan de starkare och svagare eleverna, samt flickor och pojkar ökar frekvent. Skolverkets statistik visade att den genomsnittliga betygsnivån inte förändrats avsevärt. Dock visade studien att gapet mellan studiestarka och studiesvaga elever hade ökat. I vad grundar sig då detta fenomen då Sverige påstås satsa på skola, undervisning och lärarkompetens? Vad är det som predicerar vilka studenter som klarar skolan bättre än andra? Forskning har visat att bland annat föräldrars delaktighet, ideal och mål påverkar barn och ungdomars studier och studieresultat (Spera, 2005). Genusforskning har visat att könsstereotyper har starkt samband med hur väl tjejer och killar presterar i de olika ämnena i skolan (Meece, Glienke & Burg, 2006).

Möjligheten att kunna förutsäga en individs attityder, intentioner och beteende är till viss del begränsad. Det kommer att göras en applikation av Ajzens (1991) *Theory of planned behavior* (TPB). Enligt Ajzen (1991) kan en mängd avsiktliga beteenden förutsägas med hjälp av attityd, subjektiv norm, upplevd beteendekontroll och intention. Teorin grundar sig i individens vilja att förändra ett beteende om resultatet är eller känns gynnsamt för individen. Viktiga komponenter är även det sociala stöd som personen får av viktiga individer, som finns i personens närhet och den upplevda möjligheten om att kunna skapa en förändring av ett beteende.

Björnsson (2005) skriver i en rapport utgiven av myndigheten för skolutveckling, där han försöker förklara skillnaderna i ungdomars prestationer i skolan. Där framgår det att det finns ett starkt samband mellan exempelvis social bakgrund, föräldrars utbildningsnivå och elevernas genomsnittsbetyg. Speras (2005) studie ger stöd för föräldrars påverkan till vad barn eftersträvar, det vill säga föräldrar fungerar som förebilder vilka barnen tar efter i värderingar och beteendemässigt. Studien visar även att föräldrar, som i sin uppfostran är mer auktoritära och mer delaktiga i ungdomars studier, påverkar tonåringens studiebetende positivt. Prestationer är bättre bland dessa

ungdomar i jämförelse med de ungdomar vars föräldrar praktiserar en mer eftergiven uppfostran och är mindre engagerade i sina barns studier. Föräldrars målsättningar och värderingar är relaterade till barnens akademiska målsättningar, uthållighet i skolan, intellektuella framgångar och vidare studier på högskola/universitet (Spera, 2005).

Utifrån detta ställs hypotesen att subjektiva normer är den mest bidragande faktorn för att predicera studieintentionen hos elever. Detta antagande görs eftersom viktiga personer i den nära omgivningen bidrar till stor del i utformandet av individers subjektiva normer. Dessa viktiga personer varierar beroende på vilket beteende som studeras och i vilken kontext. Studier visar att föräldrar och lärare är viktiga för elever och deras studier (Meece, 2006). Med teorin som utgångspunkt kan nära personers beteenden och förväntningar tänkas påverka individens bakomliggande trosföreställningar till att generera en positiv eller negativ bild gentemot ett beteende, i detta fall att studera, vilket i sin tur påverkar intentionen att utföra beteendet.

Flickor har de senaste åren visat sig inneha högre genomsnittsbetyg och prestera bättre i grundskolan än pojkar. Det är även färre flickor som saknar behörighet till fortsatta studier på gymnasienivå. Resultatet pekar på att kamrater är en källa till vidare studier och bättre prestationer i skolan (Björnsson, 2005). Inflytandet av nära vänner kan tänkas vara en bidragande orsak till elevers intention och motivation att studera, vilket har visat sig vara högre hos flickor än hos pojkar. Vidare pekar studien på att flickors motivation till att studera tros ligga i den studieanda som råder inom könet. Bland flickor är det mer acceptabelt att studera och prestera bra i skolan, medan det bland pojkar inte är lika godtagligt och kan ses som "ograbbigt". Pojkar som vill lägga ner tid på att studera löper större risk för att hamna i ett utanförskap och få en låg status bland de andra pojkarna (Björnsson, 2005). Utifrån dessa fakta ställer vi hypotesen att flickor har en högre intention att studera än pojkar. En kombination mellan flickors djupare relation och en mer positiv syn till att studera och accepterandet av att kamraten studerar och presterar bra i skolan, kan tänkas bidra till en ökad intention till att studera. I motsats finns pojkars mindre djupa och stabila relationer i kombination med negativa attityder till att studera och de personer som studerar, vilket kan antas bidra till en lägre intention till studier. Detta skulle kunna vara en förklaring till den skillnad som finns mellan pojkar och flickors studieresultat.

1.1. Attityder

Begreppet attityd har länge studerats inom socialpsykologin och kan sägas vara ett av de mest studerade begreppen av socialpsykologer. I sökandet efter svaren på frågan om vad det är som formar människors attityder, känslor och uppfattningar till olika personer, objekt och idéer har olika definitioner på begreppet attityd vuxit fram. Den enkla definitionen är att en attityd är en känslomässig eller/och kognitiv värdering av ett objekt eller beteende (Bohne & Wänke, 2002). Fishbein och Ajzen (1975) definierar attityder som ”en inlärd benägenhet att reagera på ett positivt eller negativt sätt i förhållande till ett givet objekt”. En annan definition är att attityd är en ”psykologisk tendens som uttrycks genom att bedöma en specifik entitet med någon form av gillande eller ogillande” (Eagly & Chaiken, 1993). Vidare kan sägas att attityder är psykologiska tendenser som individer förvärvat och använder dessa för att kunna reflektera och visa en reaktion gentemot ett givet objekt. Responsens karaktär är beroende av personens gillande eller ogillande av objektet. Dessa psykologiska tendenser finns inom människan och kan övervägas både offentligt och inom individen, affektivt, kognitivt eller beteendemässigt. Attityder kan ses som fördomar som individen förvärvat och vilka kan vara avgörande om individen tolkar ett objekt positivt eller negativt. (Eagly m fl., 1993).

Attityder har som funktion att hjälpa människor att förstå sin omgivning och den värld de lever i, genom att strukturera upp information hjälper det individen att tolka den. Detta underlättar och ger individen kunskap om objekt vilket ger personen möjlighet till att förändra en attityd då ny kunskap om objektet tillkommer. När något blir obekvämt eller obehagligt och hotar en persons självkänsla, kan attityder användas för att skydda mot det som hotar individen. Med attityder kategoriserar vi in människor, händelser och objekt i olika stereotypa fack, detta för att underlätta när vi möter liknande människor, händelser eller objekt (Bohne m fl., 2002).

Attityder har också individuella och sociala funktioner. Den utilitära funktionen är att individer uttrycker attityder som ger belöningar och minimerar bestraffningar. Individer anpassar ofta sina attityder till den kontext de befinner sig i (Bohne, 2002). Därför har det i vissa fall varit svårt att bekräfta attityders som konstanta värden.

För att undersöka studiebetende hos högstadiel elever är det viktigt att ta rådande normer i betraktande. Högutbildade individer i samhället är ofta mer aktade, men detsamma behöver inte gälla studiemotiverade elever i högstadiet. Att vara en studiemotiverad elev leder inte nödvändigtvis till belöningar i högstadiet det kan istället uppfattas som negativt av andra elever vilket kan leda till utfrysning. Björnsson (2005) nämner i sin rapport att detta kan vara en av anledningarna till att tjejer presterar bättre än killar i nuläget. vilket kan vara en bidragande orsak till att tjejer i större grad än killar tillåts vara studiemotiverade av sina kamrater (Björnsson, 2005). Den närmaste omgivningen och kontexten väger tyngre än samhället i övrigt. Föräldrar, vänner och lärare kan därför vara väldigt viktiga för att predicera elevers studieintentioner. Dessa nära personer är viktiga normsättare för eleverna i högstadiet. Jämförelser mellan föräldrars utbildningsnivå och elevers slutbetyg på grundskolenivå visar starka kopplingar. Statistiken bekräftar att elever med högutbildade föräldrar får bättre betyg i genomsnitt. Det finns troligen flera andra faktorer som inverkar, om dessa skillnader beror på modellinläring, kunskap- eller socioekonomiska skillnader säger forskningen inget om (Björnsson, 2005).

Kopplingen mellan attityd och beteende är omdiskuterad. En attityd verkar i vissa fall predicera beteende och i andra fall vara orsakad av beteendet självt. Även om kopplingen mellan attityd och beteende är komplicerad kan attityder predicera beteende i vissa fall. Ajzens (1991) *theory of planned behavior* kombinerar attityder med normer och upplevd beteendekontroll för att predicera intentioner. *Theory of planned behavior* är en vidareutveckling av Ajzen och Fishbein's tidigare teori *theory of reasoned action* (TRA).

1.2. Theory of reasoned action

För att kunna predicera en individs beteende och relationen mellan viljemässigt beteende och attityd, utvecklade Ajzen och Fishbein *theory of reasoned action*. Teorin utformades med antagandet att människor oftast agerar medvetet, det vill säga att med hjälp av den information som finns tillgänglig, överväger individen sitt agerande och dess konsekvenser. Dessa överväganden kan ske både explicit och implicit. TRA designades för att kunna förutsäga det frivilliga beteendet vilket möjliggör en ökad kunskap om de psykologiska påverkansfaktorerna. Detta förutsätter att individer agerar och tar till vara på tillgänglig information och där med implicit och explicit överväger

sitt agerande. Teorin antar att en persons intention att utföra/inte utföra ett visst beteende är den direkta påverkansfaktorn till agerandet/beteendet. Intentioner kan förändras över tid; ju längre tidsintervallen är desto troligare att en oförutsedd händelse kommer att förändra intentionen. Enligt TRA är en individs intention en funktion med två påverkansfaktorer:

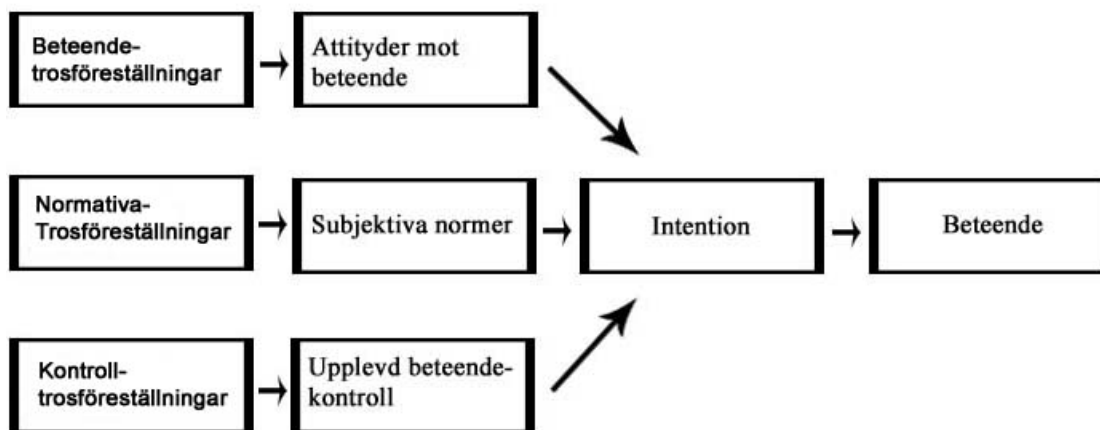
1. personliga influenser
2. sociala influenser

De personliga faktorerna är individens positiva och negativa värdering av utförandet av beteendet. Detta benämns som attityd gentemot beteendet (attitude towards the behavior). Denna faktor riktar sig till beteendet i sig, inte emot objekt eller personer. Den andra påverkansfaktorn av intention är individens perception (uppfattning) om den sociala press att utföra/inte utföra beteende ifråga. Denna faktor benämns som subjektiv norm (subjectiv norms). Generellt är det mer vanligt att individer agerar ut ett beteende om det ses som positivt och när de tror att ”viktiga andra” vill att de ska utföra det (Ajzen, 1985).

1.3. Theory of planned behavior

Ajzens (1991) *theory of planned behavior* ligger som grund för studien. TPB skiljer sig från den tidigare teorin TRA då den räknar in faktorerna upplevd- (perceived) och egentligkontroll (actual) över beteende. Den utvecklades för att den tidigare varianten hade svårigheter i att hantera de beteenden, vilka personer har ofullständig viljemässig kontroll över. TPB modellen har därför uppdaterats med upplevd beteende kontroll (perceived behavior control), vilken grundar sig i Banduras (1977) self-efficacy som redogör för hur individer uppfattar den egna förmågan att organisera och utföra händelser i en viss ordning för att uppnå det utsatta målet.

En central del i TPB är individers intentioner att utföra ett specifikt beteende. Det antas att intentioner fångar de motiverande faktorerna för att utföra ett visst beteende (Ajzen & Cote, 2008).

Figur 2. Modell över "theory of planned behavior"

Enligt TPB styrs individens agerande utav tre former av överväganden som kan ses som bakgrundsvariabler till attityd gentemot beteende, subjektiv norm och upplevd beteende kontroll. Trosföreställningen om beteende (behavioral belief) innefattar tron om tänkbara resultat av ett beteende och utvärderingen av dessa resultat. Det andra övervägandet är en normativ trosföreställning (normative beliefs) vilken omfattar tron om normativa förväntningar från "viktiga andra" eller grupper så som vänner, föräldrar eller lärare och motivationen att uppfylla dessa förväntningar. Trosföreställningen om kontroll (control beliefs) inbegriper tron om faktorer och närvaron av verkliga faktorer som kan främja eller hindra utförandet av beteendet och kontrollen som uppnås genom dessa faktorer (Ajzen, 2008).

Tron om att ett visst beteende kommer att ge positivt eller negativt resultat, påverkar individens attityd mot beteendet som i sig mäter, den grad individen värderar ett beteende positivt eller negativt. Denna faktor riktar sig alltså mot beteendet i sig, inte mot objekt eller individer (Ajzen, 1991). De normativa trosföreställningarna resulterar i social press eller subjektiva normer. Subjektiva normer syftar till individens subjektiva perception, den upplevda sociala pressen att utföra eller inte utföra ett specifikt beteende (Ajzen, 1991). Det sista övervägandet är kontrollerande trosföreställningar vilka ger upphov till individens upplevelse av att kunna påverka och kontrollera beteendet. Upplevd beteende kontroll är individers subjektiva upplevelse av att ha kontroll över utförandet av ett beteende (Ajzen, 2008).

Tillsammans bidrar dessa faktorer till förmanandet av en beteendeintention. Generellt gäller att ju mer fördelaktig attityden och subjektiva normerna är och ju starkare upplevd beteende kontroll, desto starkare blir individens intention att utföra beteendet som är den egentliga handlingen (Ajzen, 2008). Betydelsen av varje faktor i förmanandet av individens intention varierar mellan individ, beteende, situation och grupptillhörighet. Exempelvis kan det inom arbetet vara medarbetare, ledare eller chefen som är viktiga personer medan det för ungdomar i skolan troligen är föräldrar, vänner eller lärare som har mest inverkan på individernas subjektiva normer. De viktigaste faktorerna för att förutsäga sannolikheten för att ett beteende ska utföras är enligt Ajzen (1991) individens intentioner och upplevda beteendekontroll.

1.4. Syfte

Studien har som syfte att med hjälp av TPB undersöka ungdomars attityder till att studera och vilka faktorer som i störst grad påverkar intentionen till att studera hos ungdomarna. Ett annat syfte är att med teorin som grund få en ökad insikt om vilka faktorer som är avgörande för den skillnad som finns mellan flickor och pojkars studieresultat.

Med kunskap om ungdomars attityder och intentioner till att studera ökar möjligheten till att kunna påverka elevernas intentioner och motivation positivt

2. Metod

För att få svar på forskningsfrågorna användes en kvantitativ studie bestående av enkäter. Totalt 332 elever i årskurs åtta och nio på högstadiet fyllde under lektionstid i enkäten. Totalt besöktes sex högstadieskolor på olika orter inom Falköpings kommun.

2.1. Urval

Urvalet av respondenter utgjordes av ett bekvämlighetsurval baserat på den geografiska närheten, tillgänglighet, tidsfaktor och studiens syfte (Trost, 2007). Samtliga rektorer i högstadieskolorna inom Falköpings kommun kontaktades per telefon och informerades om studien och dess syfte. De tillfrågades om eventuellt intresse av att delta i studien. Merparten av skolorna med klasser i årskurs 8 och 9 årskurs att delta i studien, vilket i

denna studie är 6 skolor. Eleverna informerades om att enkäterna skulle fyllas i anonymt och att deltagandet var frivilligt. De upplystes även om att de när som helst under tillfället kunde avbryta sitt deltagande. En majoritet av eleverna i kommunens åttonde och nionde klasser deltog i studien.

2.2. Genomförande

Innan enkäten fylldes i informerades respondenterna om syftet med undersökningen och utförandet. Även lärarna var närvarande datainsamlingen. Förhållandena då respondenterna fyllde i enkäten var likartade, det vill säga under lärarledda lektioner. Respondenterna fyllde i flervalsfrågor som i sin tur var graderade i en sjuuskalig skala, där ett stod för ”stämmer inte” och sju för ”stämmer helt”. Sammanlagt var det 28 frågor där en av frågorna innehöll ett antal autonnymer där eleverna fick ringa in det alternativet som stämde bäst. Besvarandet av enkäten tog mellan 15 till 20 minuter i samtliga klasser.

2.3. Bortfall

Eleverna informerades om att deltagandet i studien var frivilligt och att de fick avstå om de så ville. Det var ett fåtal elever som avstod. Av totalt 332 utdelade enkäter var det 25 enkäter som var ofullständigt eller felaktigt ifyllda, vilka uteslöts ur analysen. Totalt var defekten 7.5%.

2.4. Design

Studien innefattade direkta frågor som grundade sig på Ajzens (1991) *Theory of planned behavior*. Formulärfrågorna utformades utefter en mall av Ajzen (2006). Frågorna konstruerades som påståenden om hur eleverna upplever sig ha kontroll över sina studier och deras attityder gentemot att studera. Med att studera menas i denna studie att göra läxor och att delta aktivt på lektionerna.

Vid utvecklandet av likertskalorna var det viktigt att det som mättes var direkt förenligt med beteendet och att frågorna utformades med hänsyn till följande element; mål (target), handling (action), miljö (context), tidsteme (TACT). I föreliggande studie avgränsades målet till att vara studier och i detta fall, läxor och delaktighet på lektioner,

handling; att studera. Miljön är där studierna utförs. Vilket i detta fall kan vara i hemmet eller i skolan. Tiden definierades som när studierna sker och hur regelbundet. TACT - elementen behandlades lika i för modellens samtliga parametrar.

2.5. Operationalisering av begrepp

Att studera	Definitionen att studera i studien är att göra hemläxor och delta aktivt under lektionstid.
Attityd gentemot beteende	Beteendet som studeras är uppdelat i två specifika beteenden. För att få information om dessa variabler har det ställts ett antal frågor riktade mot var och ett av beteendena i fråga. Exempelvis fråga 7; ”Att göra läxor är för mig”, med antonymerna dåligt-bra, inte viktigt-viktigt, otrevlig-trevligt, betydelsefullt, besvärligt-enkelt, tråkigt-roligt och ointressant-intressant.
Subjektiv norm	Viktiga andra i skolmiljön har definierats som lärare, kamrater och föräldrar. Därför har det ställts påståenden om respondenternas uppfattning om vad dessa personer tycker om studerande. Exempel på fråga är; fråga 8 ”mina föräldrar påpekar ofta hur viktigt det är med studier”, med antonymerna stämmer inte-stämmer helt.
Upplevd beteendekontroll	Perceived behavior control ska mäta vilken uppfattning respondenterna har om sin förmåga och möjlighet att påverka sitt studiebetende och betyg. Frågorna 15 till 21 riktar sig mot respondenternas uppfattning om hur mycket de tror sig

	kunna påverka sina betyg, läxläsning och sitt aktiva deltagande under lektionstid. Exempel; fråga 17 ”Jag känner att jag har tillräckligt mycket tid att lägga på mina läxor”, med antonymerna stämmer inte-stämmer helt.
Intention	Intentionen att studera har mätts med hjälp av fyra påståenden. Frågorna 22 till 25 är riktade mot intentionen att studera. Exempel; fråga 23 ” Jag vill vara mer delaktig under lektionerna” besvaras med motsatsorden stämmer inte-stämmer helt.
Beteende	Tre påståenden har ställts för att mäta beteendet hos respondenterna. Dessa är frågorna 26-28. Fråga 26 ”Jag läser mina läxor flera gånger i veckan” med antonymerna stämmer inte-stämmer helt.

2.6. Databearbetning

Sammanställandet av data gjordes i statistikprogrammet SPSS. Ett medelvärdesindex skapades inom samtliga variabler. Attitydfrågorna omfattades av frågorna 1-5 och fråga 7. Index utgjordes dock av frågorna 1-5 då fråga 7 fick ställas enskilt då den innefattar indirekta frågor. Index sammanfattade frågorna för Subjektiva vilket innefattade frågorna 6, 8-14, frågorna 15-21 för den upplevda beteendekontrollen. Intention bestod av frågorna 22-25.

3. Resultat

För att mäta korrelationen mellan variablerna användes Pearsons r där R -1 till 1 är full korrelation. Efter kontroll av reliabilitet skapades ett medelvärdesindex för vare variabel. Chronbachs alpha användes för att mäta reliabiliteten för frågorna i enkäten där ett resultat över $\alpha > .70$ ses som reliabelt. Reliabiliteten för de aktuella medelvärdesindexen finns redovisade i tabell 2. Det gjordes även multipla och enkla regressionsanalyser för att mäta hur stor del av variansen som kunde förklara oberoende variabelernas påverkan på det beroende variabeln. För att mäta könsskillnader i faktorernas uträknade medelvärden gjordes oberoende t-tester mellan könen vilka redovisas i tabell 3.

Av totalt 307 fullständigt ifyllda enkäter var 152 besvarade av pojkar och 155 av flickor. Sammanlagt var det 188 elever ur årskurs nio och 119 ur årskurs åtta som svarade på enkäten. Av enkätdeltagarna var det 99 pojkar och 89 flickor ur årskurs nio som deltog i studien. I åttonde klass var fördelningen 53 pojkar och 66 flickor. Skillnaderna i antal respondenter mellan könen kan sägas vara relativt små.

Antalet respondenter vilka uppgav sig ha föräldrar med en gymnasial utbildningsnivå uppgick till antalet 139 respondenter, med en marginal skillnad mellan könen. Totalt uppgav 54 respondenter att föräldrarna enbart har högstadium som högsta utbildningsnivå medan 114 uppgav att de har föräldrar som studerat på universitet/högskola. Fördelningen var relativt jämn mellan könen i samtliga kategorier.

Tabell 1

Medelvärden, Standardavvikelser, Korrelation och Reliabilitet

Variabler	<i>M</i>	<i>SD</i>	1	2	3	4	5
1. Attityder mot beteende	5,74	1,07	.84				
2. Subjektiva normer	4,88	1,03	.59**	.78			
3. Upplevd beteendekontroll	5,32	,98	.40**	.39**	.72		
4. Intention att studera	4,70	1,34	.58**	.42**	50**	.84	
5. Studiebeteende	4,33	1,42	.15*	.22**	.19**	.36**	.66

Not. $N = 307$. Cronbachs α reliabilitetskoefficienter står i fetstil längs diagonalen. * $p < 0.05$. ** $p < 0.01$

Samband mellan samtliga variabler var statistiskt säkerställda. Samtliga samband var i positiv riktning. Värt att notera i tabellen är att intention korrelerade högst med studiebetende ($r = .36$)

I stort sett samtliga variablers medelvärdesindex uppnår ett alfavärde över .70 med undantag av variabeln studiebetende vilken hamnar på .66 vilket är under den nivå som anses reliabelt.

Tabell 2
Prediktorer av intention

Prediktorer	β	t
Attityder mot beteende	,312	4,499
Subjektiva normer	,203	2,839
Upplevd beteendekontroll	,465	6,524
R^2_{adj}	,345*	

Not. + $p < 0.10$ * $p < 0.001$.

Betavikterna är ett mått på hur mycket varje oberoende variabel predicerar den beroende variabeln intention. Tabell 2 visar att den upplevda beteendekontrollen är starkast när det gäller att predicera intentionen. Det innebär att ju mer eleven upplever sig ha kontroll över sin studiesituation, desto större är intentionen att studera.

Tabell 3
Könsvi; Medelvärden och Standardavvikelse

Kön	n (N)	Attityd	Subjektiv normer	Upplevd beteendekontroll	Intention
Kille	152	5.65(1.15)	4.87 (.99)	5.40 (.93)	4.56 (1.39)
Tjej	155	5.86 (.98)	4.88 (1.07)	5.24 (1.02)	4.84 (1.27)
t	(307)	-1.859	- .110	1.449	-1.830

Not. $N = 307$. $M(SD)$. + $p < 0.10$

För att kunna mäta hur variabelernas värden skiljer sig mellan könen räknades medelvärde och standardavvikelse ut genom oberoende *t*-tester. Resultaten av hypotesprövningen visar *p*-värden för variabelerna subjektivnorm (.912) och upplevd beteendekontroll (.148) vilka ligger över den utsatta signifikansnivån ($p < 0.05$) vilket innebär att nollhypotesen inte kan förkastas. Resultatet visar att flickors intention i genomsnitt är marginellt högre än pojkars ($p = .064$).

4. Diskussion

Resultaten pekar på att den upplevda beteendekontrollen är den starkaste prediktorn av intentionen, i denna studie. Detta är ett oväntat resultat för oss då subjektiva normer förväntades vara den starkaste prediktorn till studieintention. I motsatts visade det sig att subjektiva normer var den variabel som predicerade intentionen till att studera minst. Attityder gentemot beteende visade sig vara den näst starkaste prediktorn.

Utefter resultatet skulle slutsatsen kunna dras att elever i högstadiet troligen inte påverkas så mycket av sin omgivning, det vill säga påverkan av föräldrar, lärare och vänner vilket annars skulle kunna vara tänkbart. En förklaring till att subjektiva normer visade sig att ha ett lägre värde i denna studie skulle kunna vara att elever i högstadiet inte ser sig själva vara under påverkan av andra och har därmed svårigheter att rapportera det. Ytterligare en förklaring kan vara antalet frågor och frågornas formulering i enkäten. Enligt teori of planned behavior står inte varje faktor i variabeln för sig själv utan interagerar även med varandra. Exempelvis kan subjektiva normer, det vill säga påverkan utifrån från viktiga andra i omgivningen, internaliserats och som sedan ges i uttryck i attityder mot beteende. Så även om resultatet i studien pekar mot att subjektiva normer fick svagast värde kan vi inte utesluta dess betydelse för studieintentionen hos elever. Statistik som Björnsson (2005) presenterar visar ett starkt samband mellan föräldrars utbildningsnivå och elevers studieresultat. Det är troligt att det har varit svårare att kartlägga subjektiva normer än de andra faktorerna.

Skillnaderna i medelvärde för subjektiva normer mellan tjejer och killar var minst i studien. Detta resultat är intressant då respondenterna fick påståenden om hur viktiga nära som exempelvis vänner, lärare och föräldrar ställde sig till deras studiebetende. Resultatet kan tolkas som att det inte finns större skillnad i hur andra ställer sig mot respondenternas studiebetende beroende på vilket kön de har.

Vi hade också förväntat oss större skillnader mellan pojkar och flickors rapportering i studien än det som uppvisades. Förenligt med våra förväntningar rapporterade dock flickor positivare värden på alla faktorer förutom den upplevda beteendekontrollen och detta tror vi kan grunda sig i att pojkar möjligen har ett större självförtroende inför sin förmåga än tjejer, vilket vi tidigare har tagit upp i uppsatsen. Intressant är att den

upplevda beteendekontrollen ändå får bland de högsta värdena hos både pojkar och flickor vilket skulle kunna vara en indikation på att ungdomarna har en viss insikt i att de själva bär ansvar för de egna studierna. Ajzen (2001) påpekar i sina arbeten om den upplevda beteendekontrollens starka vikt i predicering av intentionen. Resultaten i denna studie kan ses som relativt förenliga med Theory of planned behavior. Hypotesen om att flickor har större intention att studera bekräftas i de redovisade resultaten av uträknat medelvärde. Orsaken till resultatet antas komma de högre medelvärden flickorna uppnår inom samtliga variabler, med undantaget upplevd beteendekontroll. Möjligen kan resultaten grunda sig i de antaganden som vi gjorde tidigare i studien om att flickor har en positivare syn på sina studier och att de upplever sig ha ett bättre stöd från viktiga personer i deras närhet. För att få en vidare kunskap om vilka de bakomliggande faktorerna är för studieintentionen bör vidare studier göras inom området.

Vi har satt tonvikten på hur väl faktorerna i theory of planned behavior attityder mot beteende, subjektiva normer och upplevd beteendekontroll predicerar intentionen att studera. Vi har valt att inte nämna beteende i något stor grad då vi endast hade respondenternas rapporterade beteende som underlag. Om vi skulle kunna få respondenternas betyg eller kunna göra något slag av observation skulle det vara intressant hur väl den rapporterade intentionen predicerade studiebeteendet.

Syftet med studien var att göra en applikation av theory of planned behavior för att se vilka faktorer som i störst grad påverkar studieintentionen hos elever och jämföra skillnader mellan könen. Tjejer uppvisade i statistiken från skolverket (2008) att de i genomsnitt hade bättre betyg än killar och vår förhoppning var att denna studie skulle kunna ge ledtrådar till varför det förföll sig vara så. Skillnaderna mellan tjejer och killar rapportering är dock små och därför kan vi inte med säkerhet säga att någon av faktorerna i the theory of planned behavior som är avgörande. Det finns vissa svagheter med att använda theory of planned behavior för att förutspå studieintentionen hos elever. Teorin är till största del framställd för studier av väldigt konkreta beteenden som till exempel rökavvänjning. Det går att applicera teorin på mer abstrakta beteende som att studera men då blir det svårare att införskaffa och säkerställa relevant data för analys, genom både observation och enkäter.

För att kunna använda studien som grund till en djupare kunskap om ungdomars attityder till att studera och studieintention bör resultaten ställas mot det verkliga beteendet och resultatet av intentionen. För vidare studier rekommenderas därför användandet av betygsunderlag där betygen kan jämföras med respondenternas rapporterade intention att studera. Det skulle också vara mer praktiskt att göra en underökning baserad på respondenternas intention att få bra betyg och att jämföra detta med deras egentliga betyg. En ökad kunskap om ungdomars attityder och intentioner till att studera skulle kunna ge vuxna vidare möjligheter till positiv påverkan av ungdomars intentioner och motivation till att studera. I studien har det framkommit att den upplevda beteendekontrollen är den största prediktorn till intentionen att studera vilket skulle kunna vara användbart för att vidare arbete med ungdomars studiebetende och studiemotivation.

Referenser

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, (s.179-211).

Ajzen, I. (1985). From intentions to action: a theory of planned behavior. In Kuhl, J. & Beckman, J. (Red). *Action Control: from cognition to behavior* (s. 11-39). Heidelberg: Springer-Verlag.

Ajzen, I. & Fishbein, M. (2005). The influence of attitude on behavior. I: Albarracín, I. D., Johnson, B. T. & Zanna, M. P. (Red.), *The handbook of attitudes* (s. 173-221). Mahwah, NJ: Erlbaum.

Ajzen, I. & Gilbert Cote, N. (2008). Attitudes and the prediction of behavior. I: W. D. Crano, W. D. & Prislín, R. (Red). *Attitudes and attitude change* (s. 289-311). New York: Psychology Press.

Ajzen, I. (2006). *Constructing a TpB Questionnaire: Conceptual and Methodological Consideration*. Tillgängligt på Internet: <http://people.umass.edu/aizen/pdf/tpb.measurement.pdf>. [Hämtad 2008-09-26].

Ajzen, I. (2008). *Intentions*. Tillgänglig på Internet: <http://people.umass.edu/aizen/int.html>. [Hämtad 2008-10-20]

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191-215.

Björnsson, M. (2005). *Kön och skolframgång: tolkningar och perspektiv*. Tillgänglig på Internet: <http://www.hig.se/pux/Aktuellt/23mars/OH/MatsBjornsson.pdf>. [Hämtad 2008-11-01]

Bohner, G. & Wänke, M. (2002). *Attitudes and attitude change*. Psychology press: East Sussex.

Björnsson, M. (2005). *Kön och skolframgång: Tolkningar och perspektiv*. Liber: Stockholm.

Eagly, A. H. & Chaiken, S. (1993). *The psychology of attitudes*. Harcourt Brace & Company: Orlando.

Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention, and behavior: An Introduction to Theory and Research*. Reading, MA: Addison-Wesley.

Meece, J. L., Glienke, B.B. & Burg, S. (2006). Gender and motivation. *Journal of school psychology*, 44, 351-373.

Spera, C. (2005). A review of the relationship among parenting practices, parenting styles, and adolescent school achievement. *Educational Psychology Review*, 17, 125-146.

Skolverket. (2008). *Uppgifter på riksnivå*. Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/sb/d/1637> [Hämtad 2008-09-26].

Skolverket. (2008). *Lärare i olika lärarkategorier läsåret 2007/08*. Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/sb/d/1639> [Hämtad 2008-10-20].

Trost, J. (2007). *Enkätboken*. Studentlitteratur: Lund.

Studieenkät 2009

Hej!

Vi är tre studerande vid Högskolan i Skövde. Denna enkät är en del i vår C-uppsats i socialpsykologi. Enkäten ska ligga till grund för en studie som behandlar högstadieungdomars attityder till att studera.

Ditt deltagande är frivilligt och sker anonymt. Det är möjligt att när som helst avbryta din medverkan i studien.

Vi tackar för ditt deltagande.

Cecilia Trygg
Åsa Fogelström Karpuz
Ömer Karpuz

Instruktioner

Läs först igenom frågan och svara sedan genom att ringa in det svarsalternativ som stämmer överens med din uppfattning. Svvarsalternativen är graderade efter en skala mellan 1-7.

Det är viktigt att du svarar på alla frågorna och att du svarar så ärligt du kan.

Årskurs: 8:an 9:an

Kön: Kille Tjej

Mina föräldrar har gått klart:

Högstadium

Gymnasium

Högskola/Universitet

1. Det är viktigt att göra läxorna för att kunna vara delaktig på lektionerna.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

2. Det är viktigt att jag gör mina läxor för att kunna söka till gymnasiet.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

3. Om jag gör mina läxor klarar jag studierna bättre.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

4. Om jag gör mina läxor, kan jag få bättre betyg.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

5. Om jag gör mina läxor blir mina föräldrar nöjda.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

6. Mina föräldrar förväntar sig att jag skall lägga ner mer tid på mina läxor.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

7. Att göra läxor är för mig

Dåligt 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Bra

Inte viktigt 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Viktigt

Otrevligt 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Trevligt

Värdelöst 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Värdefullt

Besvärligt 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Enkelt

Tråkigt 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Roligt

Ointressant 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Intressant

8. Mina föräldrar påpekar ofta hur viktigt det är med studier.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

9. Jag känner en press från mina föräldrar att lägga ner tid på att läsa mina läxor.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

10. Mina föräldrar påpekar ofta att det är viktigt att jag gör mina hemläxor.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

11. Mina vänner tycker att det är viktigt att delta aktivt under lektionerna.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

12. Mina vänner lägger mycket tid på studier och klarar sig bra i skolan.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

13. Mina lärare poängterar att det är viktigt att jag deltar aktivt under lektionerna.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

14. Mina lärare poängterar att det är viktigt att jag gör mina läxor.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

15. Jag känner att jag har möjlighet att göra mina läxor när jag kommer hem.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

16. Jag känner att jag har tillräckligt mycket tid att lägga på mina läxor.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

17. Det är mitt eget ansvar att göra mina läxor.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

18. Jag skulle kunna lägga ner mer tid på mina läxor om jag vill.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

19. Att jag ska kunna lägga ner mer tid på läxor är.

Omöjligt 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Möjligt

20. Det är möjligt för mig att vara mer aktivt deltagande på lektionerna.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

21. Om jag vill kan jag förbättra mina betyg.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

22. Jag har för avsikt att lägga ner mer tid på mitt skolarbete.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

23. Jag vill vara mer delaktig under lektionerna.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

24. Jag har för avsikt att vara mer delaktig på lektionerna.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

25. Jag vill lägga ner mer tid på mina läxor.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

26. Jag läser mina läxor flera gånger i veckan.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

27. Jag läser aldrig mina läxor.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt

28. Jag brukar göra mina läxor direkt efter skolan.

Stämmer inte 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 Stämmer helt